

برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار

محمدفعلی کارشناس ارشد مهندسی عمران - برنامه ریزی حمل و نقل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب
 انسیه محسنی کارشناس ارشد مهندسی شهرسازی - برنامه ریزی منطقه ای، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

چکیده

این پژوهش بنا به ماهیت، موضوع و اهداف از نوع توصیفی^۰ تحلیلی و در زمره تحقیقات کاربردی است. از آنجایی که در این پژوهش از ابزار پرسشنامه و مصاحبه برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز استفاده شده، بنابراین از زاویه دیگر می توان این پژوهش را یک تحقیق پیمایشی نیز قلمداد کرد. پرسش شوندهگان بر این عقیده بودند که مولفه وجود جاذبه های گردشگری توسعه یافته و قابل توسعه و مولفه تشویق سازمان های دست اندر کار و بالا بردن خدمات و تسهیلات گردشگری به عنوان مهمترین نقطه فرصت بیرونی قرار دارد که از دیدگاه پرسش شوندهگان علاوه بر عدم اختیارات لازم برای بالا بردن استانداردهای تسهیلات و خدمات گردشگری مولفه های ناتوانی سیستم برنامه ریزی برای استفاده از مدیریت پایدار در بخش گردشگری به عنوان کمترین اولویت تهدید بیرونی در جهت برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار مطرح شده است. نظر به اینکه میانگین کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها بر اساس SWOT در این پژوهش کمتر از میانگین کل امتیازات فرصت ها و قوت ها ($WT(5/392) < SO(5/699)$) می باشد لذا استراتژی برای تاثیر برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار تهاجمی خواهد بود.

کلمات کلیدی: گردشگری شهری، توسعه پایدار، برنامه ریزی گردشگری، استان البرز

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

۱-۱- مقدمه

صنعت گردشگری ۱۱ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را تشکیل می دهد و بیش از ۲۰۰ میلیون شغل را در سراسر جهان پشتیبانی می کند که ۸ درصد کل اشتغال را شامل می شود (Rita, ۲۰۰۰, ۴۳۴). توسعه گردشگری روستایی به عنوان یک بخش ارزشمند و رشد یابنده در زمینه رهیافت اقتصادی مطرح است (Briedenhann & Wickens, ۲۰۰۴, ۷۳). گردشگری می تواند به عنوان یک منبع مالی جدید، وضعیت اقتصادی مردم محلی را بهبود و به عنوان منبعی در خصوص زدودن فقر باشد (Lee & Chang, ۲۰۰۸, ۱۸۱). گردشگری سیستمی است که به تبع این خصیصه دارای عناصر و اجزایی است که با ترکیب یکدیگر، یک کلیت را به وجود می آورند (تقوایی و اکبری، ۱۳۸۸، ۱۳۵). بر این اساس نظام گردشگری مشکل است از جاذبه ها و فعالیت های توریستی، مراکز اقامتی، تسهیلات و خدمات حمل و نقل، تاسیسات زیربنایی و خدمات توریستی که رونق گردشگری در گرو فراهم آمدن شرایط مناسب در قطب های جغرافیایی و مراکز سکونت است (نجبریان و زاهدی، ۱۳۸۹، ۳۲۶). لذا به منظور کاهش و پیشگیری از تأثیرات منفی گردشگری باید نسبت به تعیین الگوی فضایی، ساماندهی فضاهای توریستی و تعیین قطب ها و مراکز برتر گردشگری اقدام گردد و برای تأمین امکانات و خدمات گردشگری مانند هتل ها و اقامتگاه ها، وسایل دسترسی و حمل و نقل و افزایش جذابیت های فرهنگی و هنری و عرضه خدمات توریستی، الگوهایی تدوین شود تا علاوه بر گردشگران محلی و منطقه ای، گردشگران ملی و بین المللی نیز از آن بهره مند گردند (دهستانی، ۱۳۸۳، ۱۳).

۱-۲- بیان مسأله

در حال حاضر صنعت توریسم به عنوان یکی از بزرگترین منابع اقتصادی جهان محسوب می شود و پیش بینی می شود که در دهه ۲۰۲۰ میلادی به صنعت شماره یک جهان تبدیل گردد. در سال ۲۰۰۱ نزدیک به ۷۰۰ میلیون نفر در جهان سفر توریستی انجام داده اند و درآمدهای ناشی از صنعت توریسم در حدود ۵۰۰ میلیارد دلار آمریکا بوده است. در حال حاضر صنعت توریسم ایران در راستای سیاست های تمرکز گرائی و بر خلاف استراتژی های آمایش سرزمین برای کاهش نابرابری های ناحیه ای و بهبود کیفیت زندگی ساکنان نواحی پیرامونی و کمتر توسعه یافته، عمل می کند. از سویی توسعه پایدار، فرآیندی است که طی آن مردم یک سرزمین نیازمندی های خود را بر آورده می سازند و سطح زندگی خود را بهبود می بخشند، بی آنکه از منابعی که به نسل های آینده تعلق دارد، مصرف کنند و سرمایه های آتی را برای تأمین خواسته های آتی به هدر دهند. یکی از مهمترین اقداماتی که در حوزه اقتصادی برای استان البرز می توان انجام داد، توسعه صنعت گردشگری در این کلانشهر است. با توجه به اینکه استان البرز دارای قابلیت های فراوانی در حوزه گردشگری است لذا می توان با توسعه این صنعت زمینه های توسعه اقتصادی را نیز در این استان فراهم کرد. لذا باید فرصت های سرمایه گذاری در حوزه گردشگری در استان انجام شود و با تقویت این حوزه مسیر اقتصادی به سمت پیشرفت و توسعه پیش برود. در نتیجه باید فرصت های سرمایه گذاری گردشگری شناسایی و تقویت شوند تا بتوانیم با استفاده از این مهم در مسیر توسعه گردشگری استان گام های اساسی را برداریم و سرمایه گذاری در این حوزه سبب خواهد شد تا درآمدهایی پایدار در این استان ایجاد شود. با اهتمام و برنامه ریزی کاربردی می توان این استعدادها را شناسایی و تقویت کرد. در تحقیق حاضر سعی بر آن است تا با گردآوری شاخص های مختلف در زمینه توریسم و گردشگری پایدار فرصت ها و چالش های برنامه ریزی توریسم در استان البرز را شناسایی و مورد بررسی قرار دهیم.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

علیرغم اهمیت و نقش اساسی این صنعت در اقتصاد ملی و بین المللی، مسائل جنبی و مشکلات بنیادی ناشی از رشد آن را نباید فراموش کرد. دشواری هایی همچون تضادهای فرهنگی- اجتماعی و پیامدهای زیست محیطی و تخریب منابع طبیعی و آثار مثبت و منفی صنعت توریسم در هر کشور، متفاوت بوده و وابسته به شرایط اقتصادی، محیطی و اجتماعی و نیز پندارهای حاکم بر آن، دچار تغییر می شود. هدف از شناخت فرصت های گردشگری، فراهم آوردن فرصت های اقتصادی و از خروجی های تمرکز بر انجام این مهم، تعریف و تقویت منابع درآمدی پایدار برای شهر که از دغدغه های جدی مدیریتی در استان البرز است. از سویی با تأکید بر اینکه باید محدودیت های گردشگری را به فرصت های اقتصادی کارآمد همچنین علاوه بر تأمین منبع اقتصادی پایدار که از شاخص ترین خروجی های توسعه صنعت گردشگری است، تحول و پویایی شهر، فراهم آوردن رفاه و آرامش خاطر شهروندی با برنامه ریزی اصولی در این حوزه نصیب شهر گردشگر می شود. یکی از مهمترین موانع موجود در این بخش را عدم شناخت کافی از جاذبه های گردشگری استان البرز می باشد، در حالی که این کلانشهر علاوه بر طبیعت بکر و زیبای جاده چالوس، مناطق مستعد دیگری برای جذب گردشگران دارد. در نتیجه از اقدامات مهم مسئولان این صنعت در استان کرج باید شناسایی این حوزه ها و بالفعل کردن استعدادهای گردشگری در آنها باشد.

۱-۴- اهداف تحقیق

۱-۴-۱- هدف کلی تحقیق

تلاش برای ارائه راهکارهای مناسب برای گسترش گردشگری منطقه مورد مطالعه، بررسی تأثیرات توریسم و صنعت گردشگری بر توسعه آینده و به عنوان فعالیتی مهم و سودآور، ایجاد مشاغل متعدد و منابع اقتصادی جدید، تزریق سرمایه و ارز به منطقه و نگهداشت سرمایه در منطقه، رشد و حفظ صنایع و هنرهای دستی منطقه، ارتقای کیفیت مناظر روستایی با ساماندهی و نوسازی فضاهای مصنوعی و طبیعی، گسترش سرمایه گذاری های زیربنایی از جمله توسعه راه ها، آب آشامیدنی، بهداشت و ... از اهداف مهم مطالعه حاضر است.

- آگاهی از تأثیر برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار

۱-۴-۱- اهداف جزئی تحقیق

۱- آگاهی از تاثیر ظرفیت های توریسم در توسعه ی پایدار استان البرز.
 ۲- آگاهی از تاثیر محدودیت های توریسم در توسعه ی پایدار استان البرز.

۵-۱- سوالات تحقیق

- ۱- چگونه می توان به اهداف، استراتژی ها و سیاست های برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار دست یافت؟
- ۲- فرصت ها و تهدیدهای برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز کدام موارد هستند؟
- ۳- چگونه می توان توریسم و گردشگری را در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار توسعه داد؟

۶-۱- فرضیه های تحقیق

- ۱- به نظر می رسد استان البرز زمینه مناسب را جهت توریسم و گردشگری دارا می باشد.
- ۲- الگوهای مناسب گسترش توریسم برای دستیابی به توسعه پایدار در استان البرز وجود دارد.

۷-۱- پیشینه تحقیق

- ضرابی و پریخانی (۱۳۹۰)، سنجش تاثیرات اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری در شهرستان مشکین شهر، نتایج این پژوهش نشان می دهد که توسعه گردشگری در شهرستان مشکین شهر آثار نامطلوبی را در محیط زیست به وجود آورده است و در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرستان مشکین شهر تاثیر داشته است.

- حاجی نژاد و همکاران (۱۳۸۸)، تاثیرات گردشگری تجاری بر توسعه کالبدی فضایی مناطق شهر به مطالعه موردی بانه، نتایج نشان می دهد که رابطه آماری معناداری میان رشد گردشگری تجاری در شهر بانه با تغییرات بافت کالبدی- فضایی شهر وجود دارد به طوری که افزایش جمعیت شهری، افزایش کاربری اراضی، افزایش ساخت و ساز واحدهای مسکونی و مجتمع های تجاری به همراه رشد مراکز اقامتی و پذیرایی از بارزترین نمودهای این روابط و تغییرات برشمرده می شوند.

- فیروز آبادی و قاسمی (۱۳۸۸) عنوان نموده اند که: آندرانیکو، در مطالعه ای به بررسی نقش توریسم در ساختار اقتصادی و رشد آن در قبرس پرداخته است. اثرات منفی ناشی از کاهش ورود گردشگر در جنگ قبری و ترکیه در سال ۱۹۷۴، در بیکاری گسترده بسیار چشمگیر بود اما بعد از پایان جنگ و ایجاد آرامش نسبی، قبرس توانست با سازماندهی تلاش ها و برنامه ریزی مجدد، رونق پیشین اقتصادی خود را به دست آورد. در رونق اقتصادی هر دو دوره ی پیش از جنگ و بعد از جنگ، توریسم نقش محوری داشته است.

- Chuang Shu Tzu (۲۰۱۳)، بررسی نگرش ساکنان به توریسم در تایوان، ضمن مقایسه دو الگوی گردشگری در تایوان به بررسی اثرات گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان پرداخته و نگرش آنان نسبت به گردشگری را مورد تحلیل قرار داده است و نتایج حاکی از تفاوت بین دو الگوی گردشگری به لحاظ اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است.

۸-۱- روش تحقیق

این پژوهش بنا به ماهیت، موضوع و اهدافی که برای آن پیش بینی شده است از نوع توصیفی ° تحلیلی و در زمره تحقیقات کاربردی است. از آنجایی که در این پژوهش از ابزار پرسشنامه و مصاحبه برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز استفاده خواهد شد، بنابراین از زاویه دیگر می توان این پژوهش را یک تحقیق پیمایشی نیز قلمداد کرد.

- اطلاعات اسنادی (کتابخانه‌ای): که با مراجعه به کتاب ها و مقالات و آرشیو دستگاه های مرتبط جمع آوری خواهد شد.

- روش میدانی: که با توجه به اهداف و سوالات اساسی تحقیق با استفاده از ابزار پرسشنامه، اقدام به جمع آوری اطلاعات مورد نیاز خواهد گردید و هم چنین به منظور انتخاب نمونه ها از روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب گردید.

- ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه خواهد بود که با طرح سوالات از پیش طراحی شده اقدام به تکمیل آن از میان نمونه های تحقیق خواهد شد.

جهت تحلیل یافته های پژوهش، ابتدا بخش های مختلف نظیر (کیفیت کالبدی- بصری، کیفیت اجتماعی، کیفیت زیست محیطی، کیفیت ادراکی و ...) مورد تحلیل قرار خواهند گرفت. ابزارهای تحلیل در هر یک از موارد متفاوت است. دیگر استفاده از سایت های اینترنت بانک های اطلاعاتی و کتابخانه های دانشگاهی و مراکز دولتی استفاده شده است. اطلاعات و آمارهای مورد نیاز برای تجربه و تحلیل برای وارد کردن آنها در بانک اطلاعاتی سیستم اطلاعات جغرافیایی آماده شده است. و در نهایت به منظور تحلیل یکپارچه از تکنیک SWOT استفاده می گردد.

۹-۱- مبانی نظری

۹-۱-۱ گردشگری شهری

گردشگری در قالب الگوهای فضایی به وجود می آید و یکی از این الگوها، گردشگری شهری است که دسته ای از فعالیت های اقتصادی با نتایج اجتماعی، اقتصادی و محیطی در شهرهای ویژه را در بر می گیرد (Shapira, ۲۰۰۱: ۴۳). گردشگری شهری در کشورهای پیشرفته، پر درآمدترین نوع گردشگری است و در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژیکی و غیره تأثیرات انکارناپذیری دارد. این نوع از گردشگری در محدوده فضاهای شهری انجام می شود و برای انجام مطالعات قابل مقایسه، به تئوری ها، تکنیک ها و روش های مسنجم تحلیلی نیازمند است (Snaitch and Haley, ۱۹۹۹: ۵۹۸)

۱-۹-۲ گردشگری پایدار

مفهوم پایداری در صنعت گردشگری دارای ابعاد مختلفی می باشد، به طوری که رشد آگاهی های عمومی در زمینه حفاظت از منابع طبیعی در این راستا می تواند مؤثر واقع شود. پایداری اجتماعی به توانایی جامعه برای ارائه خدمات و انجام کارکردهای توریسم بدون زایش هرگونه تضاد و ناهماهنگی در ساخت جامعه برمی گردد و پایداری فرهنگی به ثبات یا سازگاری چارچوب و شاخص های فرهنگی یک جامعه در مقابل فشار حاصل از آنچه که فرهنگ توریسم نامیده می شود و به اثرات فرهنگی به جا مانده از گردشگران برمی گردد و نیز پایداری اقتصادی به سودآوری عرضه خدمات از جامعه محلی به گردشگران برمی گردد که عامل سود و صرفه اقتصادی خود نقش مهمی در مشارکت و رضایت مردم محلی در صنعت اقتصادی گردشگری است (شریف زاده، ۱۳۸۱: ۵۴).

۱-۹-۳ شهر پایدار

رویکرد توسعه پایدار و مطرح شدن اهداف آن، در برنامه ریزی و توسعه شهری تضادهایی به وجود آمده است. "تضاد میان اهداف توسعه پایدار نه تضادهای سطحی برخاسته از ترجیح های شخصی هستند، نه تضادهای صرفاً مفهومی میان اندیشه های تجریدی منطق اکولوژیکی، اقتصادی و سیاسی، و نه مسأله های نابهنگام که به واسطه هم آمیزی آگاهی زیست محیطی و رکود اقتصادی به وجود آمده باشند. این تضادها ریشه در تاریخ برنامه ریزی دارند (Campbell ۱۹۹۶: ۲۹۶).

۱-۹-۴ مفهوم توسعه پایدار شهری و پایداری شهری

دو مفهوم پایداری شهری و توسعه پایدار شهری غالباً به دلیل نزدیکی معنی آنها به جای یکدیگر به کار می روند. برای تمایز این دو باید توجه داشته باشیم که کلمه توسعه در واقع نشانگر فرایندی است که در طی آن «پایداری» می تواند اتفاق بیافتد. اما «پایداری»، مجموعه ای از وضعیت هاست که در طول زمان دوام دارد (v.w.maclaren, vol. ۶۲, spring ۱۹۹۶: ۱۸۵).

۱-۱۰-۱ تحلیل عوامل داخلی مؤثر بر نقش گردشگری و تاثیر آن بر توسعه پایدار شهرها؛ نمونه موردی استان البرز:

۱-۱۰-۱-۱ تحلیل نقاط قوت

مولفه موقعیت استراتژیک استان البرز و نزدیکی به پایتخت با ضریب نهایی ۰/۵۰۰ به عنوان مهمترین نقطه قوت داخلی و پس از آن مولفه شبکه گسترده حمل و نقل هوایی، ریلی و جاده ای با ضریب نهایی ۰/۴۵۲ در اهمیت بعدی برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار قرار دارد، در مقابل وجود راهنماهای تور مسلط و مجرب با ضریب نهایی ۰/۲۲۰ و وجود تورها و آژانس های قوی و متنوع گردشگری با ضریب نهایی ۰/۲۰۸ و تنوع قومی و اجتماعی و روحیه مهمانوازی با ضریب نهایی ۰/۲۰۰ به عنوان کم اهمیت ترین نقطه قوت داخلی در برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار شمرده شده است.

۱-۱۰-۱-۲ تحلیل نقاط ضعف

مولفه عدم وجود لیستی از جاذبه های بالقوه و بالفعل گردشگری با ضریب نهایی ۰/۳۹۲ و عدم استفاده از مدیریت پایدار در بخش گردشگری با ضریب نهایی ۰/۲۸۸ به عنوان مهمترین ضعف داخلی قرار دارد، در حالی که مولفه های محدودیت های ناشی از شرایط آب و هوای سرد و عدم آموزش نیروی انسانی شاغل در بخش گردشگری با ضریب نهایی ۰/۱۷۸ و مولفه عدم دسترسی به ساحل و دور بودن نسبی از سواحل با ضریب نهایی ۰/۱۶۸ به عنوان کم اهمیت ترین ضعف داخلی در جهت برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار می باشد.

۱-۱۱-۱ تحلیل عوامل خارجی مؤثر بر نقش گردشگری و تاثیر آن بر توسعه پایدار شهرها؛ نمونه موردی استان البرز

۱-۱۱-۱-۱ تحلیل نقاط فرصت

مولفه وجود جاذبه های گردشگری توسعه یافته و قابل توسعه با ضریب نهایی ۰/۵۶۱ و مولفه تشویق سازمان های دست اندر کار و بالا بردن خدمات و تسهیلات گردشگری با ضریب نهایی ۰/۵۳۶ عنوان مهمترین نقطه فرصت بیرونی قرار دارد، همچنین مولفه تدارک ویزاهای گردشگری برای گردشگران و تجار با ضریب نهایی ۰/۲۵۲ و مولفه وجود تولیدات صنعتی و صنایع دستی متنوع و جاذب گردشگران با ضریب نهایی ۰/۱۹۲ کمترین اولویت را در میان نقاط فرصت بیرونی برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار قرار دارد.

۱-۱۱-۱-۲ تحلیل نقاط تهدید

از دیدگاه پرسش شوندگان علاوه بر عدم اختیارات لازم برای بالا بردن استانداردهای تسهیلات و خدمات گردشگری با ضریب نهایی ۰/۶۲۶ و مولفه های ناتوانی سیستم برنامه ریزی برای استفاده از مدیریت پایدار در بخش گردشگری با ضریب نهایی ۰/۶۰۴ و مولفه تصادفات جاده ای ناشی از ناتوانی در کاهش فرسودگی ناوگان حمل و نقل با ضریب نهایی ۰/۴۴۷ به عنوان مهمترین تهدیدات خارجی و همچنین مولفه عدم کسب اختیارات لازم جهت تسهیل صدور ویزا برای گردشگران با ضریب نهایی ۰/۱۳۹ و مولفه زلزله خیز بودن استان البرز با ضریب نهایی ۰/۱۰۲ به عنوان کمترین اولویت تهدید بیرونی در جهت برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار مطرح شده است.

در راستای ارائه استراتژی های کلان بر اساس قاعده ی معمول چنانچه میانگین کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها کمتر از کل امتیازات فرصت ها و قوت ها باشد ($SO > WT$)، استراتژی کلان، از نوع تهاجمی خواهد بود، چنانچه میانگین کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها بیشتر از میانگین کل امتیازات فرصت ها و قوت ها باشد ($SO < WT$)، در این صورت استراتژی از نوع تدافعی خواهد بود. بر این اساس نظر به اینکه میانگین کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها بر اساس SWOT در این

پژوهش کمتر از میانگین کل امتیازات فرصت ها و قوت ها (SO(۵/۶۹۹)<WT(۵/۳۹۲) می باشد لذا استراتژی برای تاثیر برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار تهاجمی خواهد بود.

۱-۱۲- بحث و تحلیل

برای انجام هر پژوهشی یکسری پیش فرض ها لازم می باشد که با توجه به این پیش فرض ها مراحل تحقیق به پیش می رود سپس با استفاده از اطلاعات جمع آوری شده و تجزیه و تحلیل اطلاعات نتایج حاصل می شود که با استفاده از این نتایج، آزمون فرضیات نیز صورت گرفته و فرضیات در معرض آزمون، رد یا تأیید می گردد. در این تحقیق به منظور بررسی و اثبات فرضیه ها بر اساس اطلاعات به دست آمده از نظر سنجی ها، نتایج بررسی فرضیه ها به شرح ذیل می باشد:

در این پژوهش دو فرضیه به شرح ذیل مطرح گردید:

۱-۱۲-۱ فرضیه اول

- به نظر می رسد استان البرز زمینه مناسب را جهت توریسم و گردشگری دارا می باشد؟
به منظور بررسی این فرضیه، ۳۵ شاخص در پرسشنامه در نظر گرفته شده که تاثیر برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار در استان البرز ارزیابی شده است.

در نواحی مطالعه شده تعداد ۹ قوت داخلی در برابر ۱۱ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۸ فرصت خارجی در برابر ۷ تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است. به این ترتیب در مجموع تعداد ۱۷ نقطه قوت و فرصت به عنوان مزیت ها و ۱۸ ضعف و تهدید به عنوان محدودیت ها و تنگناهای پیش روی این استان جهت گسترش برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار قابل شناسایی است. لذا در یک جمع بندی و تحلیل ساده می توان گفت که آستانه آسیب پذیری این نواحی بسیار بالا بوده و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست ها مناسب در جهت رفع ضعف ها و تهدیدها با استفاده از نقاط قوت و فرصت ها می باشد در نتیجه استان البرز پتانسیل های مناسب در زمینه توریسم و گردشگری داراست و یک برنامه جامع می تواند باعث بالفعل شدن این پتانسیل ها گردد.

۱-۱۲-۲ فرضیه دوم

- الگوهای مناسب گسترش توریسم برای دستیابی به توسعه پایدار در استان البرز وجود دارد.
با بررسی نقش و عملکرد مدیریت محلی در جهت توسعه توریسم و گردشگری در قالب شاخص های ارزیابی شده، فعالیت های استان البرز ضعیف ارزیابی شده است همچنین برطبق مدل SWOT، بر این اساس نظر به اینکه میانگین کل امتیازات تهدیدات و ضعف در این پژوهش کمتر از میانگین کل امتیازات فرصت ها و قوت ها (SO(۵/۶۹۹)<WT(۵/۳۹۲) می باشد لذا استراتژی برای تاثیر برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار تهاجمی خواهد بود و کاملا بدیهی است که مدیریت گردشگری استان در بحث برنامه ریزی جهت تاثیر برنامه ریزی توریسم و گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در جهت کاهش نقاط ضعف و تهدید و تقویت نقاط قوت و فرصت ضعیف عمل نموده است. نتایج این فرضیه با یافته های پژوهش های متعددی که موضوع اولویت بندی جاذبه های گردشگری را در مناطق مختلف کشور مورد بررسی قرار داده اند همسو است.

ضرایب و پریخان(۱۳۹۰)، سنجش تاثیرات اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری در شهرستان مشکین شهر، نتایج این پژوهش نشان می دهد که توسعه گردشگری در شهرستان مشکین شهر آثار نامطلوبی را در محیط زیست به وجود آورده است و در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرستان مشکین شهر تاثیر داشته است. همچنین مبینی(۱۳۸۲)، در طرح بررسی و ارزیابی پدیده های طبیعی جاذب گردشگر در استان یزد، محقق به شناخت و معرفی پدیده ها و مکان های طبیعی و زیست محیطی جاذب گردشگری در سطح استان پرداخته، و اهمیت و نقش آنها را در توسعه پایدار استان ارزیابی کرده و در نهایت، راه حل ها و پیشنهادهایی را برای تقویت و توسعه صنعت توریسم و تقویت زیرساخت های لازم گردشگری ارائه کرده است.

رنجبریان(۱۳۷۹)، در کتاب برنامه ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه ای به بررسی اهمیت و شیوه های برنامه ریزی توریسم پرداخته و فرایند برنامه ریزی توریسم ترسیم شده است و چنین نتیجه گرفته می شود که اتخاذ روشی منسجم و حفظ توازن میان عوامل اقتصادی، زیست محیطی، فرهنگی و اجتماعی برای برنامه ریزی در امر توریسم گامی مهم و اساسی است. و Garcia Falcon & Medina Munoz (۱۹۹۹)، توریسم پایدار مطالعه موردی گران کاناریا، به جنبه های فرهنگی- اجتماعی، محیطی، اقتصادی توسعه توریسم اشاره کرده اند و راهکارهایی جهت ساخت استراتژی هایی برای توسعه توریسم پایدار در جزیره گران کاناریا پیشنهاد داده اند و توسعه پایدار به عنوان یک نیاز ضروری برای دستیابی به اهداف اقتصادی می داند.

۱-۱۳-۱ ارائه راهبردهای برنامه ریزی گردشگری استان البرز

با توجه به اینکه تدوین اهداف برنامه ریزی گردشگری استان البرز از نظر ضمنی در بلند مدت، میان مدت، کوتاه مدت تدوین شده است ، راهبردهای برنامه ریزی گردشگری نیز در بلند مدت، میان مدت و کوتاه مدت ارائه می گردد.

- در کوتاه مدت، استراتژی برنامه ریزی گردشگری استان البرز تحکیم و توسعه نسبتا کم بخش گردشگری با تغییر رو به جلو در کیفیت توسعه گردشگری خواهد بود.

- در میان مدت، استراتژی برنامه ریزی گردشگری استان البرز توسعه قوی همراه با تغییر رو به جلو در کیفیت توسعه گردشگری و با حالت ادامه یابنده خواهد بود.

- در بلند مدت استراتژی توسعه برنامه ریزی گردشگری استان البرز توسعه ادامه دار همراه با توجه و تامل در مورد جاذبه های گردشگری و حفظ و بقا و نگهداری جاذبه های گردشگری خواهد بود.

۱-۱۴- نتیجه گیری

یکی از ضرورت های نوین در توسعه پایدار، صنعت توریسم و گردشگری است و به همین اندازه، یکی از ضرورت های مدیریت موثر در صنعت گردشگری، رویکرد نظام گرا به فعالیت گردشگری است. مدیرانی در اداره صنعت گردشگری موفق خواهند بود که ایرانگردی و جهانگردی را صورت مجموعه ای از اجزاء مرتبط و متعامل در نظر بگیرند. نظام را می توان مجموعه ای از عناصر دانست که به هم پیوسته، متکی به هم و تاثیر گذار به یکدیگر هستند و با هم یک ساختار واحد را تشکیل می دهند.

توجه به عوامل یادشده و در نظر گرفتن اصل پیوستگی و نظام ارتباطی بین متغیرها و عوامل یاد شده و به کار گیری آن در تدوین برنامه جامع گردشگری می تواند به توسعه پایدار صنعت گردشگری ایران و استان البرز کمک کند.

تهیه طرح جامع برای توسعه مناطق گردشگری (گردشگری پایدار) در سطح استان جهت تاثیر برنامه ریزی توریسم و گردشگری در استان البرز با رویکرد توسعه پایدار و تدوین ضوابط اصولی در این راستا به منظور شناسایی و معرفی و حفاظت و بهبود و احیای محیط زیست (آثار طبیعی و باستانی) و جلوگیری از استفاده های نامطلوب از اراضی طبیعی و تاریخی دارای استعداد بالقوه گردشگری که آثار نامطلوبی در این محدوده های آسیب پذیر به جای گذاشته است بسیار دارای اهمیت می باشد.

۱-۱۵- پیشنهادها

ارائه پیشنهادهایی برای توسعه گردشگری در استان البرز:

- زیباسازی فضاها، خیابان ها و میداين شهر و پارک ها
- ایجاد زیرساخت ها در روستاها و ایجاد اقامتگاه ها و استراحتگاه برای گردشگران
- برگزاری تورهای مسافرتی از دیدنی های استان به طور رایگان برای مدتی معین
- ایجاد نمایشگاه دائمی صنایع دستی ایران
- ایجاد مرکز اطلاع رسانی و تبلیغاتی از دیدنی ها و قطب های گردشگری استان
- بهره برداری پایدار از جاذبه های گردشگری طبیعی استان البرز
- شناسایی جاذبه های کوهستان و برنامه ریزی برای مسیرهای کوه پیمایی در استان البرز
- برنامه ریزی گردشگری برای استفاده از چشمه های آب معدنی و رودخانه ها و سدهای استان البرز
- برنامه ریزی گردشگری برای جاذبه های تاریخی و معماری و فرهنگی استان البرز
- انسجام بخشی به امور مربوط به برنامه ریزی گردشگری استان البرز از طریق ایجاد سازمان قوی و منسجم برنامه ریزی گردشگری
- تداوم کاهش فرسودگی ناوگان حمل و نقل استان البرز
- تسهیل مراحل صدور ویزا برای گردشگران خارجی علاقمند به دیدار از جاذبه های گردشگری ایران و استان البرز
- بالا بردن کیفیت خدمات و تسهیلات گردشگری در استان البرز
- تمرکز زدایی و مشارکت دادن بخش غیردولتی در برنامه ریزی گردشگری استان البرز
- ایجاد تقویت صنایع و هنرهای دستی جاذب گردشگری در استان البرز
- تدارک ویزاهای گردشگری در مناسبت های ویژه در طول سال برای گردشگران
- ارائه تسهیلات بانکی و اعتباری برای بالا بردن کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری در استان البرز
- ایجاد هماهنگی بین عناصر تاثیرگذار بر سیستم برنامه ریزی گردشگری استان البرز
- تلاش در جهت نوسازی و بهسازی ناوگان حمل و نقل در استان البرز

۱-۱۶- منابع

- تقوایی، م و م، اکبری (۱۳۸۸)، "مقدمه ای بر برنامه ریزی و مدیریت گردشگری شهری"، انتشارات پیام علوی، اصفهان.
- دهستانی، ب (۱۳۸۳)، "برنامه ریزی کالبدی گردشگری"، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس.
- رنجبریان، ب و م، زاهدی (۱۳۸۹)، "بازاریابی گردشگری"، انتشارات چهارباغ.
- رحیمی، داریوش و محمود دستنانی (۱۳۹۱)، "ارزیابی و اولویت بندی جاذبه های اکوتوریسم (روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری)"، مجله مطالعات و پژوهش های شهری منطقه ای، سال چهارم، شماره ۱۴، ۱۵۰-۱۳۱
- زاهدی، شمس السادات (۱۳۷۷)، "تحلیلی بر تبعات توسعه جهانگردی"، فصلنامه مدیریت، شماره ۲۰، صص ۵۳-۴۳.
- زرابادی، سعیده و توکلی، نیکی (۱۳۸۸)، شاخص شناسی توسعه پایدار شهری، فصلنامه پژوهش مدیریت شهری، شماره دوم، ۱۲۳-۱۱۰.
- زبیری، کرامت اله (۱۳۷۸): برنامه ریزی شهرهای جدید، سمت، تهران.

- شریف زاده، ابولقاسم و همایون، مرادی نژاد (۱۳۸۱)، توسعه پایدار گردشگری روستایی، ماهنامه اقتصادی- اجتماعی، جهاد سازندگی
- شارپلی، ریچارد و شارپلی، جولیا (۱۳۸۰)، ترجمه: منشی زاده، رحمت ا. و نصیری، فاطمه، تهران، انتشارات منشی.
- موحد، علی (۱۳۸۶)؛ گردشگری شهری، انتشارات دانشگاه شهید چمران، اهواز.
- محمدی، جمال (۱۳۸۱). تحلیلی بر مفاهیم کمی و نقش آن در برنامه ریزی شهری و منطقه ای، مجله علمی پژوهشی فضای جغرافیایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، سال دوم.
- منصوری، علی، (۱۳۸۱)، گردشگری و توسعه پایدار، مجله رشد آموزش جغرافیا، شماره ۶۳.
- Breidenhann, Jenny and Wickens, Eugenia (۲۰۰۴). Tourism Routes as a Tool for the Economic Development of Rural Areas Vibrant Hope or Impossible Dream? Journal of Tourism Management. ۲۵(۱), pp.: ۷۹-۷۱
- v.w.maceeee, ubtan uuaanabllytty eepoiing",ounnal of Ameaaaaa pnnmng assocoooo vo..۶۲,spring ۱۹۹۶,p..۱۸۵
- Campbell,s.(۱۹۹۶):"Green cities,growing cities,just cities"?Urban planning and the contradiction of sustainable development,Journal of the American planning Association.Vol.۶۲.pp.۲۹۶,۳۱۲
- Inskip, E.(۱۹۹۱), "Tourism Planing: Anintegrated and Sustainable Development Approach, Van Nostand Reinhold", New York.
- Lee, Chien Chiang and Chang, Chun Ping(۲۰۰۸). Tourism Development and Economic Growth: a Closer Look at Panels, Journal of Tourism Management. ۲۹(۱), pp.: ۱۹۲-۱۸۰
- Rita p(۲۰۰۰), Tourism in the European Union, International Journal of Contemporary Hospitality Management, Vol.۱۲, Issue.۷, pp.: ۴۳۴- ۴۳۶

